



Pelastakaa Lapset ry lausunto kansainvälistä suojelua hakevan vastaanotosta annetun lain muuttamisesta

Pelastakaa Lapset kiittää mahdollisuudesta lausua hallituksen esityksestä laiksi kansainvälistä suojelua hakevan vastaanotosta.

Esityksessä ehdotetaan muutettavaksi lakia kansainvälistä suojelua hakevan vastaanotosta. Esityksellä pantaisiin täytäntöön uudelleen laadittu Euroopan parlamentin ja neuvoston direktiivi kansainvälistä suojelua hakevien henkilöiden vastaanottoa jäsen-valtioissa koskevista vaatimuksista.

Lapsen edun ensisijaisuudesta

Suomea sitoo Lapsen oikeuksien sopimus, jonka keskeinen periaate on lapsen edun ensisijaisuus (3 artikla). Yhdessä syrjinnän kiellon (2 artikla) kanssa tämä periaate tarkoittaa, että lasta on kohdeltava aina ensisijaisesti lapsena, eivätkä hänen asemansa tai saamansa julkiset palvelut määrity esimerkiksi hänen maahanmuuttoon liittyvän statuksensa kautta. Kaikessa viranomaistoiminnassa on varmistettava, että lapsella on mahdollisuus kasvaa ja kehittyä turvallisesti täyteen potentiaaliinsa.

Valtaosa ilman huoltajaa Suomeen tulleista on lähtenyt vakavien konfliktien repimistä maista. Viime vuosina säännöksiä on kiristetty niin, että perheenyhdistäminen on lähes loppunut. Edes nuorimmat hakijat eivät tahdo onnistua saamaan enää perhettään Suomeen. Kaikille Suomeen saapuville lapsille ja nuorille on tarjottava riittävät tukipalvelut itsenäistymisen ja kotoutumisen tueksi. Se tarkoittaa palveluiden kehittämistä lapsen tarpeista ja lapsen oikeuksista käsin. On mietittävä kokonaisvaltaisesti, miten turvataan näiden lasten oikeudet kasvuun ja kehitykseen. Suomen tulee täyttää kansainvälisten sopimusten edellytykset ja turvata lasten oikeus perhe-elämään pakolaisuutta aiheuttavissa kriiseissä.

Lapsen etu tulee ulottaa päätöksiin, joita tehdään ilman huoltajaa tulleille. Lapsen edun arviointia tulee kehittää ja päätöksistä tulee näkyä, miten yksilöllinen punninta on tehty ja miten päätös toteuttaa lapsen etua. Sekä Maahanmuuttovirastolle että hallinto-oikeuksille on järjestettävä koulutusta lapsen edun arvioinnista.

Turvapaikanhakijalasten vastaanottoa ja huoltoa tulee tarkastella kokonaisuutena. Lasten siirtely yksiköstä toiseen tulee lopettaa ja järjestää asuminen jatkumona turvapaikkaprosessista kotoutumiseen. Heille on taattava yhtäläiset oikeudet tarvitsemiinsa palveluihin.

Tämän lisäksi Suomen tulisi tarkastella perheenyhdistämisen toteutumista. Säädösten ja niiden tulkinnan kiristäminen ovat luoneet tilanteen, jossa lasten oikeus perheenyhdistämiseen on edelleen olemassa lain tasolla, mutta käytännössä se ei toteudu. Tämä tulisi kokonaisvaltaisesti selvittää, miten lasten oikeus perheeseensä toteutuisi Lapsen oikeuksien sopimuksen mukaisesti.



Yksityiskohtaisempia kommentteja lakiesityksestä

Pelastakaa Lapset haluaa kiinnittää huomiota määritelmään haavoittuvassa asemassa olevista ryhmistä. Vastaanottolain 6 §:ssä mainitaan haavoittuvasta asemasta esimerkkeinä ikä sekä fyysinen tai psyykinen tila. Pykälän perusteluissa luetellaan useita esimerkkejä haavoittuvassa asemassa olevista mm. kidutuksen, raiskauksen tai muun vakavan psyykkisen, fyysisen tai seksuaalisen väkivallan kohteeksi joutuneet sekä terveysongelmista kärsivät. Pelastakaa Lapset esittää, että esimerkeissä mainittaisiin myös alaikäinen lapsi, joka on Suomessa ilman perhettään. He ovat erityinen riskiryhmä ja joutuvat selviytymään ilman perheensä tukea. Yksin alaikäisenä Suomeen saapuneiden lasten osalta tulisi myös varmistaa, miten huomioidaan lapsen etu ja lapsen oikeus normaaliin kasvuun ja kehitykseen perheen vuorovaikutuksessa ja mitkä ovat seuraukset, kun normaalia ja turvallista kasvua ei ole tai se häiriintyy.

On hyvä, että majoitusta koskien lakiesityksessä otetaan huomioon kansainvälistä suojelua hakevan ikä ja sukupuoli. Pelastakaa Lapset näkee myös tärkeänä edistysaskeleena, että 16–18-vuotiaat lapset voivat asua tukiasunnossa eikä kukaan alle 18-vuotias lapsi asu aikuisten vastaanottokodissa. Yksin maahan tulleen alle 18-vuotiaan lapsen näkökulmasta on kuitenkin vielä paljon tehtävää, jotta kaikkien lasten ja nuorten asumispolku olisi turvallinen ja katkeamaton jatkumo kotoutumiseen ja täysivaltaiseen, osallistuvaan kansalaisuuteen. Täysi-ikäisyys ei myöskään tarkoita, ettei yksin maassa oleva nuori tarvitsisi tukea.

Pykälissä 17–19 taataan yhdenvertaisuus palveluissa kantaväestön kanssa mm. toimeentulo, terveys- ja mielenterveystutkimus ja hoito turvataan. On tärkeää, että myös ei-kiireelliseen hoitoon pääsy turvataan. Pelastakaa Lasten mielestä lakiesityksessä tulisi mainita, että yksin maahan tulleen lapsen kasvu ja kehitys, erityisesti mielenterveys, arvioidaan asiantuntijan kanssa, jotta voidaan kohdistaa lapselle oikeat tukitoimet ja palvelut.

Pykälässä 40 määritellään kelpoisuudesta lapsen edustajaksi. Edustajan pätevyysvaatimuksista ei ole lausuttu kovin yksityiskohtaisesti. Edustajajärjestelmää tulee vahvistaa ja toimintaa tulee ohjata lapsen etu. Edustajille tulee taata riippumaton asema sekä perehdytys sekä täydennyskoulutus. Lastensuojelujärjestönä olemme valmiita osallistumaan edustajajärjestelmään, jonka lähtökohtaisesti tulisi perustua lastensuojelun osaamiseen.

Helsingissä 23.6.2014

Hanna Markkula-Kivisilta
Pääsiihteeri
Pelastakaa Lapset ry